

ІСТОРИЧНА ТА ГРАМАТИЧНА АРГУМЕНТАЦІЯ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Наєнко Г.М., к.філол.н., докт.

"КАТЕХИЗИС" 1600 року ЯК НАВЧАЛЬНИЙ ТЕКСТ

"Катехизис" 1600 р. розглянуто як взірець науково-навчального тексту; описано функціонування термінології та метатекстових засобів.

Ключові слова: "проста мова", популяризація, авторизація, дефініція, метатекст.

"Catechism" of 1600 has been examined as a model of text-book; the functions of terminology and metatext are described.

Key words: "prosta mova", popularization, authorization, definition, metatext.

"Катехизис" 1600 г. рассмотрен как образец научно-учебного текста; описаны функционирование терминологии и метатекстовых средств.

Ключевые слова: "проста мова", популяризація, авторизація, дефініція, метатекст.

Феномен полемічної літератури середньоукраїнського періоду осмислюється як віддзеркалення "межової ситуації" України в геополітичному й культурному часопросторі тодішньої Європи [17, с. 129]; актуальність її мовознавчого дослідження вбачають у розкритті механізмів синтезу елементів різних стилів [12, с. 164]; передовсім становлення науково-теологічного [10, с. 1].

Із перебігом полеміки пов'язують новий жанр теологічної літератури – катехизису, форма якого з'являється в Реформацію, коли протестантам знадобився новий, не за отцями церкви, виклад основ християнства як концентрований вираз універсально важливого знання [8, с. 181-182]. У межах власне

системно-структурного підходу ці тексти належно поцінуються як такі, що засвідчують функціональну розгалуженість "простої мови", тривало утримують традицію її вживання [18; 9, с. 88, 385].

Уже в публікації С. Голубева 1890 р. наголошено на визначенні тексту анонімного катехизису 1600 р. як науково-навчального [3, с. 1]. Він відзначив, що за змістом це зібрання трактатів із деяких найважливіших питань православної догматики, що дозволяє припустити: це витяг із більш обширного курсу, читаного в Віленській братській школі [3, с. 5]. Твердження про те, що автором міг бути Лаврентій Зизаній, спирається на текстологічний аналіз московського видання Катехизису 1627 р., порівняння дають можливість продемонструвати спільність "*в розвитку думок, наукових прийомів і навіть у висловленнях*" [виділено автором – Г.Н.]; "тотожність наукових прийомів" [3, с. 6-7] підкреслено неодноразово.

Перехід до парадигми "текст" – "дискурс" визначений методологічними засадами постнекласичної науки із ідеями соціокультурної обумовленості науки і суб'єкта наукової діяльності [16, с. 58]. Актуальність інтересу мовознавців до власне наукового тексту синхронізується з "епістемологічним та когнітивним поворотом" [7, с. 16]. Апробація когнітивно-дискурсивної методології відбувається зокрема шляхом аналізу найбільш показових для наукового тексту категорій в їх сукупності (інформативності, цілісності, зв'язності та членованості), у поєднанні функціонально-змістового, комунікативно-прагматичного та лінгвостилістичних аспектів [4, с. 4, 19; 5, с. 106].

Розгляд смислової структури "Катехизису" 1600 р. як зразка науково-навчального тексту дає можливість цілісно представити арсенал засобів наукового текстотворення кінця XVI – початку XVII ст.

У збиранні та узагальненні вже відомих даних, що були введені до комунікації раніше, полягає функція фіксації та збереження інформації, яку виконують довідково-інформаційні тексти. З ними катехизиси зближує подача інформації не нової, а

вже відомої, "тобто "старої", яка в суспільній свідомості отримує статус верифікованої, істинної інформації" [13, с. 298]. З іншого боку, вони мають ознаки науково-популярного тексту, функціонально-семантична організація якого здійснюється на перетині таких функціонально-семантичних шарів: "1) діяльність суб'єкта щодо встановлення та підтримування контакту з адресатом, яку складають, по-перше, висловлення з метатекстовою функцією, по-друге, елементи діалогу, розмовного мовлення та 2) діяльність по інформуванню адресата, яку репрезентують висловлювання, що передають науково-теоретичний зміст текстів-першоджерел, висловлювання, які подають різні історичні відомості" [14, с. 180].

У найбільш загальному розумінні текст з'являється на перетині текстових епох: середньовічної та ренесансної; Відродження, констатує І. Касавін, продовжило і поглибило звернення до тексту з допомогою коментаря та інтерпретації; при цьому текст перестав бути символом іншої, позатекстової реальності, стаючи способом розуміння іншого, вихідного тексту [6, с. 181]; Ренесанс відмовляє в безумовності вихідному, нечитаному тексту, слова віднині не тотожні до речей, але означають уявлення; коментар поступається місцем дискурсу, поклоніння тексту перетворюється в критичне прочитання [6, с. 181-182]. Створений як тлумачення цитат зі Святого Письма та творів патристики, текст катехизису знімає протиставлення лінгвальної природи першоджерел та метатексту; показники цитування у першій половині XVII ст. усталені: це предикати мовлення, письма у теперішньому часі, тавтологічні сполучення з дієприслівниками: Іоан евангелиста *выкладает* о Христе, а так *мовячи* (27); широко *выписует*, *повѣдаючи* (31) або безособові конструкції з пасивними дієприкметниками теп. часу сер.роду: о чом так *написано* (16); яко ест *написано* (17). Так само типовим є поєднання внутрішньорядкових та покрайніх маркерів: Тайну крещенія *Исус Христос постановил*, кгда *рек* [на полі – *Ма. 28*] шедше проповѣдайте Евангеліе (50). Як було прийнято, дохристиянські чи еретичні джерела заслуговували лише на узагальнені згадки: *геретики епикурове и погане* одыймовали Богу, *повѣдали*, иж тотъ свѣтъ не маєт початку, але так от вѣку

сам през себе тръвае; а *погане* зас *мовили*, яко бы ся сам мѣль з нѣякоес пропасти вылячи и почати (14). До кола прецедентних текстів також належать світські джерела: потом окрещоный ест вес народ Руский на Почайне рѣцѣ, яко *исторія опевае*ть (71).

Епоха культурно-національного відродження з чітко вираженим ренесансно-гуманістичним забарвленням [11, с. 774] віддзеркалюється у визначальних принципах текстопобудови: виклад є виразно авторизованим; тут використовуються дієслівні форми у 1 ос. одн.; особлива їх роль у формулах проспекції: ширей тут *напишу* (10); о том *оповѣстити* вькротце *не занехаю* (15); *о чом тут вкороциѣ припомяну, а перше нѣкоторыи имена Божіи выличу, потом и доводы буду чинити* вь еврейском языку (25); так само функціонують форми займенника 1 ос. одн. *я* у поєднанні з дієсловом у 1 ос. одн.: с которых *я нѣкоторих тут, а нѣкоторих вь главѣ о Пресвятой Троици припомяну...*(24); *А хотячи я* о той речі (ижь един Богъ во трехъ перьсонах), яко насадней ку вырозумѣню *выписати*, трояком *умыслилѣ доводы* (на полі – *учинити*) *выписати* (26); вьшакже, *я нѣкоторыи тут положу* (27) тощо. Водночас використовується модель "ми з вами", тобто *ми* інклюзивне, що поєднує автора з адресатом, набуваючи неозначено-особового відтінку; тут переважають дієслівні форми у 1 ос. мн.: Кгда о Богу *читаемо, мовимо або слухаемо*, двома вьзглядами а двояким обачиванем *маемо оглядати и вѣрити* в Бога (с. 10); поодинок – із займенником *мы*: Протож, *мы, православные*, такового безбожного мниманья отдаляючися, *вѣримо и визнаваемо*, иж Богъ Отець и Сынъ, и Духъ Святыи небо и землю створил (14).

Натомість засоби адресації можуть мати непряму форму, це маркери ретроспекції: *О чом ся вышшей показало в главѣ о Богу*, о тож *мы* добре *вѣримо* и *визнаваемо...* (11); бо те невласне чинит (*яко ест достатечьне вь главѣ о том о Богу выписанно*)... (10); о чомъ Моисей *выписует, о том вышшей маеш лист 8-2* (30). Різні моделі використовуються в маркерах делімітації: *Ест много о том доводов з Старого и Нового Завѣта, которых я на том мѣстцю не пишу для продолженья* (29); *яко*

се тут достатечно показало (30); шьто я, для продолженя, на тот час опуцаю (43); Трое значит; але мы не о томъ реч маемо (65).

Ментальні перформативи як носії ментальних дій дискурсивного контексту, рівних "кроку" у процесі розгортання міркувань, засобів, які служать засобом синхронізації ходу думок автора і адресата [1, с. 15], можуть мати непряму форму: *Пристоит ест вѣдати*, иж един толко Богъ... (38), нумеруватися: *Напрод с того слова, въ Бога, то розумѣем*, иж въ единого Бога, а не во многихъ богов маемо вѣрити... *Потом зас маем розумѣти* през тое назвиско, въ Бога, не оные речи, которіе тоеж Писмо Святое зовет Богом... *Потрете, то маемо розумѣти*, иж тое словко, въ Бога, не одну которую персону святой Троици, але вѣсе божество... значит (10). Тут відбувається перехід до форм 1 ос. мн. як засобу об'єктивації [1, с. 14]: *Ку тому маемо то паметати*, иж терпчивост ест офѣра Богу наивдячнѣйшая всесоуженіе и розумная служба, и тое маемо паметати, же утиски на нас не могут долго трвати (46).

Вживання імператива відповідає завданню активізації методологічних настанов герменевтики: *А о причинѣ тое розумѣй*, иж кгда видомихъ знаковъ уживаемо, тогды ласку Божую невидимую одержуемо; такъ и о иньшихъ тайнахъ *розумѣй* (49); *Присмотрися тому пилно... Читай же далей*, што мовит Писмо Святое (24); *Присмотрися ж тому*, яко то, што на іншихъ мѣстцахъ апостол Павелъ приписует вѣри (76).

Текстові засоби сегментації використовуються розгалужені: текст поділяється на 12 глав, перша з них – додатково на 12 артикулів; нумерація здійснюється скорочено на полях: *Глава ѿ. Артикулѣ. ѿ.* (Катехизис 1, 130); *А(р)ти(к) ѿ*; *Арти(к) . ѿ* (130 зв). Окремі глави супроводжуються заголовками: *Глава ѿ. Указаніе алѣбо довод(д) иже є(ст) бѣ на нб(с)ѣ и на землѣ* (134 зв).

Глави і артикули, в свою чергу, розчленовані на *Пытаніе - От(т)повѣдь*; така форма тексту поділяє його на

невеликі "порції" смислу і кожній такій порції виділяє найголовніший [8, с. 109]. Питання формуються за філософськими категоріями, тоді питальними словами виступають: *што ест, кто ест, який ест, чому, котрій, колко, для якоє причины* тощо. Питальник за схемою категорій Аристотеля постійно використовується і в організації сучасних наукових текстів, що відповідають емпіричному дискурсу: послідовність, що створює науковий опис, "являє собою систему *відповідей на питання, передбачених тією чи іншою пізнавальною програмою*" [виділено нами – Г.Н.], при цьому "все розмаїття вироблених наукою дослідницьких програм співвідноситься з обмеженим складом гранично широких понять (категорій), таких як простір, час, якість, кількість, зміст, форма та ін., та конкретизуючих їх менш загальних концептів" [15, с. 102-103].

Інколи питання повторює назву підрозділу: *Пытаніе. О Богу. Што ест Богъ? А што ест Богъ?* (22). Таким чином вводиться дефініція як ідентифікація через співвідношення з іншими поняттями чи як опис певних статичних, процесуальних ознак: *Што ест Пресвятая Троица? ...Пресвятая Троица ест три святыи персоны единое бозское истности: Богъ Отець, Богъ Сынъ, Богъ Дух Святыи...* (52).

Другим етапом пізнання є відшукування доказів у Святому Письмі, що називаються *доводъ, вывод, свѣдоцтво*, їх переліку передуює питання із предикатами мовлення та перцепції: *Абых могль снаднѣи зрозумѣти той артикуль, дай ми вывод об каждом словѣ. А напродь скажи ми, як ся тое слово розумѣеть вѣру?* (9). Загалом діалог моделюється у площині "я" – "ти": *Покажи свѣдцтва с Писма Святого о том* (39); *Вылож ми тое описане тайни?* (48); *Объясни ми и тое описане* (49); *Мовѣ с Писма Святого свѣдцтва* (52); *Яко тое слово Символон, скажи ми, а якоє выкладает?* (61). У відповіді використовуються також узагальнюючі маркери та "класичні" перформативи: *А так, юж ведлуг того ознайменя, на твое пытане тым способом отповѣдаю* (22); *ним ти отповѣмъ на твое пытане...* (34).

Всередині відповіді використовуються засоби перелічування: *напродь – потом зас – потрете* (10); *напершей –*

другая – третья (12); наперед – потом – на остатокъ (26); напершей – другое – третье – четвертое (72); едины – други – а третьи (75). Нумеруються також підтеми, тут числівники починають абзац: *найперше... другое (73); третье – а четвертое... пятое... шестое (75); семое... осмое (76); девятое (77);* після переліку ключові тези повторюються у висновках: *А так тыж ест девят пожитковъ з вѣры... (77); А так пят ест пожитковъ, которых маемо стороны нас самых (80).* Завершення тексту позначається формулою: *Конец же всѣм реченным – возлюблю Господа от всея души... (81).*

Третім етапом є власне герменевтична практика, застосована максимально широко. Як і тогочасні полемічні писання, що "зазвичай є *барвистою сумішшю* різних *artes liberales*" [17, с. 121], катехизис згідно з настановами філософії логосу демонструє зразки філологічних вправлянь. Філософсько-теологічна концептосфера у парадигмі пояснювальної методики невіддільна від логічної та власне філологічної. Найчастіше це переклад (внутрішньорядкові глоси), що їх традиційно розглядають у контексті становлення лексикографії, водночас має схоластичну функцію пояснення заради самого пояснення, демонструє ерудованість автора, орнаментує виклад. Варіативність перекладу автор добре усвідомлює: *Елогим – Божове, албо, яко нѣкоториши выкладают, Панове (25).*

Первинне освоєння концепту відбувається шляхом однослівного перекладу, що функціонально є підготовчим етапом на шляху до створення дефініції. При цьому використовують сполучники *албо* чи *то ест*; перекладаються грецизми та латинізми із теологічної чи логічної терміносфер: *Але хъто такое вѣри не мает, тот ѳриѣлѣтнѣ, то ест мару* [на полі – *incubum*] *албо прояву нѣякую, а не вѣру мает (10); а не фантизму, то ест не облуду (19-20); хризма албо помазанія мирем великим (49); хиротонія, то ест посвещене на свещенство (50);* ядерні терміни потребують нагромадження відповідників: *якож досыт, абы простые умѣли Символон, то ест гасло, албо згожсене православное вѣри, абовѣмъ Писмо*

болшей в собѣ не замыкает толко тые речи, которіе коротко в *Символон*, то ест у вызнаню вѣри, описанны сут (61).

Винятком є давно засвоєні терміни, шо, не маючи еквівалентів, отримують уточнення відповідно до світоглядної концепції автора: зъ Писма Святого взяты сут, а не зъ философиі, або // вымыслу людского (10-11); чи пояснення змісту: зышол до аду (то ест до темници, гдѣ души змерлыхъ людей были) (65).

Слов'янізми перекладаються простою мовою, найчастіше полонізмами: *мышца, то ест раме* Божіе (21); *Богъ ест Духъ, то ест бытност, або истност* духовная над всѣми истностями (22); *крещеніе, то ест понурене* в воду (52); а другое, которое *извнѣ, то ест внутрь* (57). Рідше вони перекладаються латинізмами: *о естестве, то ест о натуре* бозской (11); и святыи *тайны, або sacramenta* (74); на колко се *частий, або артикуловъ, роздѣляеть?* (9); надлишковий характер мають переклади простомовних форм – латинізмами: *особы, або персоны* (10); простомовних – слов'янізмами: все бовѣмъ того всесилностью *справить* [на полі – *сполнит*] (13); полонізмів – полонізмами: *Што ест за моц, або скутокъ* Святыхъ Тайнь? (52) та простомовних – простомовними: *Якое то ест роздѣлене, або розност, прѣсон?* (58).

Обсяг поняття-концепту розкривається через вказівку на мову-джерело запозичення: *Тое имя лице, по лацине прѣсоною зовется* (55); *Егова* тогда значит *едину истност* або *бытност* Божію (которую *кгрекове Обѣа* *уся, славяне существо, а латиники essentia, ессенция, зовут*), Бога правдиваго, Который *един естъ въ истности; тое бовѣмъ имя Егова нѣчого иншого не значит, едно, яко бы теж рекъ, бытный, истный* (25). Інколи вони супроводжуються відомостями з етимології: Ведлуг *кгреческого языка, Θεός, феос, розумѣется* зрител, то ест иж Он на всѣхъ гледит и въсе видит. Латинники *зас называют* Его *от боязни*; а то для того, жес Его потреба бояти; взявши собѣ зъ *кгреческого слова* *δεωμε, боюся*, назвали *Deus, Богъ*; а мы, православные, *языком руским* Бога *Богом называемо от богатства, вѣрачи и вѣдаючи*, иж нас въ недостатках наших может Тот спомочи... (15); *Моисей, кгда з людом Израилским*

пришел до Мерры (где пити воды для горкости великое не могль, от чего и *имя мѣстцю* тому *данно ест*, мерра) (45). Саме цей прийом, спостережений у "Катехизисі" Лаврентія Зизанія московського друку 1627 р., дав можливість С. Голубеву встановити авторство рукопису. Додамо, що етимологія лексеми Богъ у церковнослов'янському тексті нагадує про більш відомі виклади Сковороди: Грѣки же нарицают *Богъ*, ó фео̑ бѣганія ради и скорого зрѣнія и смотренія еже бо онъ естъ аки всюду образень и вся зрит, и вся содержай [3, с. 6-7], пор.: [2, с. 170].

Поширеним прийомом пояснення смислу Святого Письма виступає демонстрація кількох значень багатозначного слова: иногда бовѣмъ *вѣрност* и *присягу значит*, яко гды бы кто рек: не заховали жолнѣрове гетманове *вѣру*, то ест не заховали *вѣру* и *присягу* своему гетманови; а иногда *правду* и *сталост* в словах... а иногда всю *науку* *набоженства значит*... (Катехизис , 65-66).

Природа метафори пояснюється як називання одного об'єкта іменем іншого: А перьшей, *называет* *богами* *кroleвъ*, *князевъ*, *пановъ*, *судей* и *выбранных* *божіих* для того... Потом *называет* *богом* *диявола* ...Потрете, *болваны* *называетъ* *богами*, ижъ их люде за боги мѣли; яко был крол Зевсъ, Афродита и иные... Четвертьтое, *называет* *богом* *брух*...(16). Символіка богослужіння інтерпретується як символіка знака: А *подобенство ест* *тоє*: якъ вода омываетъ всякое плюгавство, такъ Духъ Святый очищаетъ грѣхи и огрожуеть до живота вѣчного (49). Таким чином виробляється передтермінологічний апарат семіотики та мовознавства: *слово* – *словко* – *имя* – *назвиско* "слово", "назва"; *значит*, *ознаймує* "означає", *выложити* "перекласти", *подобенство* "подібність"; *знак* "знак".

Надзвичайно складні для розуміння богословські поняття потребують активізації різноманітних риторичних ресурсів; засобами переконання тут є не тільки виразність кількості цитованих джерел, але й унаочнення шляхом порівнянь, антитез, тавтологій; матеріал для цього запозичується з прецедентних текстів, так, згадано виклад аристотелевої класифікації душевних сил: ...не так иж една не ест другою, якъ *моць* *душевная* *живущая*, иньшая ест от

ростучей, растучая заправды иншая ест *от разумной*, што грекове зовут своимъ языком то ζοιχόν, αἰζητιχόν, διανοητιχόν; а иж правдиве розны и розделены сут межы собою пръсоны, зо оказыи [на полі – з *оказые*] ест явно, гдѣ каждая поединком окроме оказоваласе... (59); формулювання засад сенсуалізму впізнається у висловленні про *все тогды, што колвекъ припадает на члонки, до головы приходит* (43).

Вихід за межі книжних контекстів, залучення прикладів із повсякденного життя поживляють викладу та встановлюють контакт із адресатами; до таких, крім згаданої вище ідентифікації у колі православних (*мы, православные* (14)) та визначення мови як посполитої: *Посполите мовячи* (44), віднесемо окреслення нового явища перекладів Біблії: *А чемуж Писмо Святое в Быблии кгрецкой, руской, латинской и польской не многих, але единого лиш Бога воспоминает* (53), згадки реалій тогочасного суспільства: *знашли пят милоновъ сребрениковъ (што чинит семи тисечей и пятсот золотых полских)* (79) чи знакових історичних постатей: *за часу панованя великого князя Володимира, князя руского* (71).

Оцінні елементи увиразнюють ставлення до тлумачуваних текстів як безсумнівно істинного знання: *о том немаши розного व्यрозуменя* (36); *о том нѣтъ розницы* (37); *того никто не прить* (38); *але то есть певная речъ*, иж так стоить в Быблии еврейской *Е л о г и м ъ*, то ест *Б о г о в е*, и *каждый то знает*, который по еврейску *умѣеть* (53). Домінує оцінка джерел у категоріях ясності та широти: *Што се тычет Писма Святого, теды тое барзо значне а выразне повѣдает*, иж ест *Богъ* (17); віддаючи данину традиції засудження еретичних учень, зрідка автор кваліфікує їх постулати: *мы, православные, такового безбожного мниманья отдаляючися...* (14); *глупиши еретици епикурове* мовят, же *нѣтъ* Бога (16). Традиційний характер має визначення недосконалості людського розуму та непізнаваності Божества: *А въ Писме Святомъ тайна ест всякая речъ скритая а трудна къ व्यрозумению* (46).

"Катехизис" 1600 р. як навчальний текст поєднує засоби власне наукового та популярного текстотворення. Загалом широко вживаними були прийоми точного покликання на

першоджерела, що уможлилювали розмежування "старого", прецедентного письма та власних висновків, отриманих внаслідок його тлумачення. Світські тексти (античні джерела, Аристотель, історичні твори), хоч і не такі авторитетні, але відбивають коло тогочасної книжності. Терміноапарат теології увиразнюється в його порівнянні з грецькими, латинськими, слов'янськими відповідниками, ядерні терміни отримують дефініції через приписування категоріальних ознак. Герменевтична методологія застосовується повною мірою, що дає змогу реконструювати тогочасну концептосферу теології, філософії та філології, зокрема й стратегію тлумачення як послідовний перехід від однослівних номінацій до дефініцій-етимологій та ілюстрованих пояснень.

До популяризаторських зусиль віднесемо розгалужену сегментацію тексту, супроводжувану простомовним метатекстом. Пожвавлення викладу досягається використанням діалогічної моделі "я" – "ти", розробленими засобами зв'язності, відтворенням розмовного діалогу, аргументації зокрема і за допомогою експлікації позитивної оцінки. Водночас модель "ми з вами", вживання теперішнього позачасового, безособових конструкцій, непрямих форм перформативів закладає засади об'єктивованого наукового викладу.

1. Бацевич Ф. Семантика і прагматики ментальних перформативів української мови / Флорій Бацевич // Мовознавчі студії (Матеріали конференцій) / НТШ у Львові ; Філологічна секція ; Праці сесій, конференцій, симпозіумів, "круглих столів" НТШ / Відп. ред. О. Купчинський. – Л., 2002. – Т. 13. – С. 28-38.
2. Гнатюк Л.П. Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції : монографія / Л.П. Гнатюк. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2010. – 446 с.
3. Голубев С.Т. Южнорусский православный катехизисъ 1600 года / С.Т. Голубев // Чтения в историческом обществе Нестора Литописца – Кн. IV. – К., 1890. – Отд. III. – С. 1-8.
4. Дроздова Т.В. Научный текст и проблемы его понимания (на материале англоязычных научных экономических текстов): автореф. дисс. ... доктора филол. наук / Дроздова Татьяна Васильевна; Ин-т языкознания РАН. – М., 2003а. – 46 с.

5. Дроздова Т.В. Научный текст и проблемы его понимания (на материале англоязычных научных экономических текстов) : дисс. ... доктора филол.наук / Дроздова Татьяна Васильевна; Московский государственный лингвистический университет. – М. : 2003б. – 390 с.
6. Касавин И.Т. Текст. Дискурс. Контекст. Введение в социальную эпистемологию языка / И.Т.Касавин – М. : "Канон+РООН "Реабилитация", 2008. – 544 с.
7. Лекторский В.А. Философия и исследование когнитивных процессов. Вместо введения //Когнитивный подход. Научная монография / Отв. ред. – акад. РАН В.А. Лекторский. – М. : Канон+, РООН "Реабилитация", 2008. – 464 с – С. 5-19.
8. Мечковская Н.Б. Язык и религия: Пособие для студентов гуманитарных вузов/ Н.Б. Мечковская – М. : Агентство "ФАИР", 1998. – 352 с.
9. Мозер М. Причинки до історії української мови / Міхаель Мозер / За заг.ред. С.Вакулєнка. – Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2008. – XVI, 832 с.
10. Німчук В. Конфесійне питання і українська мова кінця XVI – початку XVII століть / В. Німчук // Берестейська унія і українська культура XVII століття : Матеріали третіх Берестейських читань. – Львів, Київ, Харків 20-23 червня 1995 р. – Л., 1996. – С. 1-16.
11. Паславський І.В. Наукові знання / І.В. Паславський // Історія української культури : у 5-ти т. – К. : Наукова думка, 2001 – Т.2. –С. 761-775.
12. Полога Л. Роль Берестейської унії у розвитку полемічного стилю української літературної мови/ Левко Полога // У силовому полі мови. Інні Петрівні Чепізі / Ін-т укр.мови НАН України : упорядн. : Г.В. Воронич. – К. : КММ, 2011. – 216 с.; портр. – (Серія "Не все спливає рікою часу...") – С. 162-164.
13. Радзівська Т.В. Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту. Текст – соціум – культура – мовна особистість : моногр. / Т.В. Радзівська / Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України. – К. : ДП "Інформ-аналіт. агентство", 2010. – 491 с.
14. Радзівська Т.В. Текст як засіб комунікації /Т.В. Радзівська. / НАН України ; Інститут української мови ; відп. Ред.М.М. Пешак. – 2-е вид.стереотипне. – К., 1998 – 194 с.
15. Салимовский В.А. Жанры речи в функционально-стилистическом освещении (русский научный академический текст) : дисс. ... докт. филол. наук : 10.02.01 "русский язык" / Салимовский

Владимир Александрович ; Уральский государственный университет им. А.М. Горького. – Екатеринбург, 2002. – 343 с.

16. Степин В.С. Синергетика и системный анализ / В.С. Степин // Синергетическая парадигма. Когнитивно-коммуникативные стратегии современного научного познания. – М. : Прогресс-Традиция, 2004. –С. 58-77.)

17. Ушкалов Л. Феномен української полемічної літератури / Леонід Ушкалов // Есеї про українське бароко. – К. : Факт – Наш час, 2006. –С.121-132 (Серія "Висока полиця").

18. Фаловський А. Стародавні західноруські катехізиси / Адам Фаловський // Матеріали V конгресу Міжнародної асоціації українців. Мовознавство : Зб. наук. статей. – Чернівці : Рута, 2003 – С.156-161.

Умовні скорочення назв джерел

Катехизис – Катехизись, або визнання вґры святое соборное, апостольское, всходнее церкви // Чтения в историческом обществе Нестора Лнтописца – Кн. IV. – К., 1890. – Отд. III. – С. 9-81.

Катехизис I - Катехизись ал'бо вы(зна)ніе вґры стое събор'ное, Ап(с)тльское, в'схо(д)нее Цркви // Рукоп. зб. початку XVII ст. ЦНБВ, Ш. 312, № 169/46 С - арк 130 – 177 зв.

Русакова О.В., асп.

ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ ТАКСИСНИХ ЗНАЧЕНЬ У ПОЛІПРЕДИКАТИВНИХ КОНСТРУКЦІЯХ ІЗ ВТОРИННОЮ ПРЕДИКАЦІЄЮ

У статті розглянуто прості речення, ускладнені дієприслівниковими компонентами, як поліпредикативні конструкції з вторинною предикацією, здійснено аналіз таксисних значень та визначено найпродуктивніші типи таксису в українській мові.

Ключові слова: поліпредикативні конструкції, вторинна предикація, рівнорядний-нерівнорядний таксис.

Simple sentences, which are complicated by the participle components, as polipredicative constructions with secondary